

מסביב לעולם
22 בינואר עד 14 בפברואר

עונת הקרנבלים, חגיגות חורף

מעכשיו ועד פברואר, חצי עולם כמעט (המערבי והנוצרי), נשטף בגלים של קרנבלים. זה יפה, צבעוני וססגוני, האלכוהול נשפך כמים, וכל מקום מנסה למצוא לו ייחוד ואטרקציות משלו, שמבוססות לו ההיסטוריה המקומית, האקלים והמסורת. לנוסעים לאירופה, לא חשוב לאן, כדאי מאוד לבדוק אם מתקיים קרנבל כלשהו בסמוך ליעד, כי זו חוויה שחבל להחמיץ.

אבל לא רק באירופה: אחד מהקרנבלים המוצלחים ביותר הוא זה של קוויבק, החלק הצרפתי של קנדה, שם הביאו את המסורת ממכרותם צרפת, אבל התאימו אותו לאקלים המקומי, עם פעילויות ייחודיות כמו תחרות שיש בקאנו על הקרח (Ice Canoeing), גלישה בסירות וזדיאק בנהר קפוא, "אמבטיית שלג" (Snow Bath) תחת כיפת השמיים בבגדי ים ובכובעי צמר, פיסול בקרח ועוד. לציפייה בסרטון המנציח תחרות Ice Canoeing סרקו את הקוד.

איפה: קוויבק, קנדה
מתי: 29 בינואר עד 14 בפברואר

מוזיקה, שבוע מוצרט

ב-27 בינואר 1756 נולד אחד הגאונים הגדולים בעולם בתחום המוזיקה, וולפגנג אמדיאוס מוצרט, וולצבורג, העיר שנולד בה, מקפידה לחגוג לו יום הולדת במשך שבוע ויותר, ובכך לחזק את המיתוג ואת הויקה של העיר עם בנה המפורסם ביותר. במהלך "שבוע מוצרט" מתכנסים בעיר מ טובי המוזיקאים, הנגנים, המנצחים והתזמורות במינימום, המרכז המוקדש למורשתו המוזיקלית, ומבצעים יצירות משלו ומשל בני תקופתו. בנוסף לקונצרטים, יתקיימו גם כיתות אמן, הרצאות, קונצרטים מודרכים ועוד. לקונצרט חשוב לילי סרקו את הקוד.

איפה: ולצבורג, אוסטריה
מתי: 22 עד 31 בינואר

היסטוריה חיה, מצעד המלך

מי שמבקר בלונדון בימים אלה יכול לחוות במופע מרשים של זיכרון היסטורי ושל מסורת חיה בפעולה. מדי שנה מקיימת ה-English Civil War Society אזכרה חגיגת מלך צ'רלס הראשון, מלך לא אהוד כלל בזמנו (המאה ה-17), שגרם למלחמת אזרחים בבריטניה וסופו שנערך ראשו ב-30 בינואר 1649.

אלא שהזיכרון ההיסטורי של האנגלים וחיבתם למורשת ולטקסים מביאים לכך שמדי שנה, בסוף השבוע האחרון של ינואר, מקיימים בלונדון אזכרה חגיגת מלך צ'רלס הראשון, ולא סתם אזכרה אלא שחזור מדויק של תקופתו, כולל התלבוכה חגיגת של חיילי המלך עם תלבושות, עם חיל פרשים ועם כלי נשק בנוסח המאה ה-17. התהלוכה יוצאת מארמון סנט גיימס ומגיעה עד Banqueting House בווייטהול, שם בוצעת ההוצאה להורג. לציפייה במצעד סרקו את הקוד.

איפה: לונדון, ווייטהול
מתי: 31 בינואר, 11:00

דמויות בקרנבל. לצד ה'ז'ילים (מימין) יש גם דמויות מסורתיות אחרות: האינרים, המוקונים, הליצנים, אנשים מצוטופים ברחובות ומעל המרפסות כדי לצפות בתהלוכה

בחבורות ססגוניות. ביניהן בולטות במיוחד הקבוצות המסורתיות הרשמיות הנוספות של הקרנבל, הפוסעות בחבורות חבורות: ליצנים בצבעי פסטל ובכובעים מהודרים, מוקיונים בחליפות ססגוניות בדוגמאות גיאומטריות עזות צבע ובכובע תקופתי ירוק, והאינרים, המהודרים מכולם, בתלבושות תקופתיות מרשימות בצבעי כחול-לבן, כסיות לבנות וכובעים לבנים עם עיטורי זהב, נוצות יען וסרטי משי.

אבל הכוכבים הבלתי מעורערים של הקרנבל הזה הם ה'ז'ילים, המתאספים כעת למשתה ארוחת הבוקר המסורתי הנערך לכבודם ולכבוד מקורביהם במועדוני הגילדות, בטרם יחל המצעד הגדול. כמויות איריות של צרפות ושמפניה זורמות כאן כמים, ועמן מוזן רב שנחסך במהלך השנה כולה, כדי שביום הזה כל ז'יל ירוש כמלך. מחוץ לאולם כבר צובא המון גדול על הפתחים וממלא את הרחבה בהמתנה מתוחה לבאות.

ואז ניתן האות, וכאלף ז'ילים בלבוש זהה מגיחים אל הכיכר, לקול הלמות התופים, כשפניהם עוטות מסכות שיעור אטומות מבע עם משקפיים ירוקים ועיירים, עם שפם מסולסל ועם חתימת זקנקן. כעת אפילו הקרובים אליהם יתקשו לזהותם ולהבחין ביניהם, וזה חלק מהרעיון: ברגע זה כולם שווים, ללא הבדל מעמד או מין.

כגוש אחד הם מתחילים לפסוע בצעדי ריקוד טקסיים למקצב התופים ורך הסמטאות הצרות לעבר כיכר העירייה, ובקבוצותיהם המון רב של כל תושבי העיר ורבים שהגיעו לכבוד המאורע ממרחקים.

במהלך השעתיים הקרובות מקצבי התופים, התנועות והצעדים חוזרים על עצמם ללא הפוגה בריטואל אקסטימי קבוע. האווירה המכושפת הולכת ונשענת בחשמל של אקסטוזה, על סף הטראנס, שהולכים וגוברים כשההמון מגיע לכיכר העירייה. שם ממשכיכים כאלף ה'ז'ילים לנוע ולהסתחרר בצעדי הריקוד הטקסיים כמעגל ענק. חגים את "ריקוד המטאטא" כממיינו פולחן קרום. נפנוף מטאטא הורדים שבידיהם, רעם התופים, צלצולי הפעמונים שלגופם והרקיעות הקצובות בקבקי העץ תכליתם להניס את החורף ולעורר את הארמה שתעבר יפה ביבולי הקיץ.

מחממים את האווירה

כך ממשכיכים ה'ז'יל של בנש מסורת בת מאות שנים, שעוברת במקרים רבים מסב לאב ולבן לאורך הדורות. אף אחד לא חולם אפילו לפרוש מהחבורה, כיאה למסדר אבירים של ממש. לכשיסתיים חלק זה של הקרנבל, יתקיים טקס בבניין העירייה הסמוך, ←

האווירה המכושפת הולכת ונשענת בחשמל של אקסטוזה. בכיכר ממשכיכים כאלף ה'ז'ילים לנוע ולהסתחרר בצעדי הריקוד הטקסיים

הקטנות של הלילה יוצא ה'ז'יל הראשון מביטו בליווי המתופים המהדר, ויחד הם פוסעים בטקסיות במורד הרחוב לאסוף את ה'ז'יל הבא מביטו. וכך הלאה, הם עוברים מבית לבית עד שהבורדים הפוכים לעשרות רבות.

בכל בית שאליו הם מגיעים, הם נעצרים ומבצעים יחד עם המצטרפים ריקוד טקסי קבוע. לאחר לגימת גביע נוסף של שמפניה וחילופי ברכות נרגשות, הם ממשכיכים לצעוד בחשכת הליל לעבר הבית הבא בתור. משהתאספו כולם, ממשיכה החבורה בדרך לכיכר העיר, לקראת פתיחת היום השלישי, המהווה את שיאו של הקרנבל, שהוכרו על-ידי אונסק'ו כיצירת מופת של התרבות האנושית (World Heritage).

שמפניה וצדפות לארוחת בוקר

אף שהשחר בקושי הפציע, סמטאות האבן של בנש, עיר בלגית קטנה עם חומה מימינימית המקיפה את כיכר השוק העתיקה, השוכנת באזור דובר הצרפתית של וולוניה, הולכות ומתמלאות

כדי לספוג מעט את האלכוהול ולרכך את השפעתו. רעם תופים מהדהד ממרחק, ואני ממהרת אל האוויר הצונן של הלילה שטופף את הרחוב. המחזה שנגלה לעיניי יכול היה בקלות לשמש פתיח לסרט: מבין הצללים של טרם שחר מגיחות זו אחר זו דמויות גדולות ממדים, שהולכות ומתרבות ונראות לפחות ממרחק זהות לגמרי. הפרט העיקרי שבו ניתן להבחין באפלת הליל הוא ראשיהם שעטופים בכובע לבן, המהורק לקרקפת ברצועת בר לבנה הנכרכת מתחת לסנטר, שממרחק משווים להם מראה של דמויות רפאים עטופות בתכריכים.

ז'יל לעולם לא יצעד לבד

בסלון רחב הידיים כבר מצטופף קהל גדול של בני משפחה ומכרים אחוזי התרגשות. אף שהשחר טרם הפציע, מרביתם כבר לוגמים את כוס השמפניה השלישית שלהם להיום, ומתכבדים במיני עוגיות ושאר מגדנות שערוכים על השולחן החגיגי, בעיקר

קבקים, תפוזים ונוצות יענים

ריקודים של מאות ענקים במסכות אטומות מבע עם חטורת לגביהם ונוצות יען לראשיהם, קרבות תפוזים והרבה שמפניה - כך מסלקים רוחות רעות ואת החורף הקשה בבלגיה. הכירו את הקרנבל של העיר בנש ← רויטל חורש

ארבע לפנות בוקר, ואני מוצאת את עצמי לוגמת שמפניה בבית של גבר זר בעיר בלגית רחוקה, שער לפני זמן קצר אף לא ידעתי על קיומה. אני מלווה אותו במבט מרותק כשהוא עושה את מלבושיו. עמנו בחדר כמה מחבריו, שעסוקים אף הם בהשתחלות לבגדים זהים.

סביבם עמלות נשותיהם ושאר בני משפחה בטקסיות רבה. הם תורכים כמויות אדירות של חציר לחוית הבגד, ליצירת מראה של דמות ענק גדול גוף עם חטורת לגבו. משנשלם שלב זה, מגיע תורם של יתר השכבות והאבירים: חתמים, קרסוליות וצווארונים צהורים, שכבות שכבות של מלמלה מסולסלת ותחרה עדינה, מכנסיים ומקטורן הנראים כבגדי אבירים, בארום, כצהוב ובשחור כצבעי הרגל הבלגי, שעליהם מוטבעים סמלי אריות, כתרים, כוכבים ושאר עיטורים. להשלמת המראה תולים על כל אחד מהם פעמוני כבד, חגורה עטורה בפעמונים במשקל כמה קילוגרמים, קבקי עץ כבדים ומטאטא סמלי

ה'ז'ילים', הענקים, מכנבים. מימין לשמאל: עוגות ז'ילים, קרבות תפוזים, בני משפחה מלבישים את ה'ז'יל לפני תחילת החגיגות

מעל
הז'ילים. בניכר
הראשית נותנים הז'ילים
ידיים במעגל ענק של אלף
איש. משמאל: פסל ז'יל
ליד הכנסייה, מעיד על
חשיבותו בתרבות
המקומית

אני מקווה, בשבילי ובשביל האנשים הלבניים האלה, שהגשם לא יטרפד את הרגעים הללו, שלהם מצפים כאן במהלך השנה כולה. "אלוהים גר בבנש, הוא לא ייתן שירד גשם בזמן המצעד", מרגיע אותי סטפאן. ברגע שהוא גומר לדבר, נפתחות ארובות השמיים וגשם כבר ניתר.

לקראת הצהריים, זמן קצר לפני השעה היעודה לתחילת המצעד הגדול, הגשם עבר להציק לאזורים אחרים של העולם, ולא שב יותר לאורך היום כולו. אולי סטפאן צדק, ואלוהים באמת גר בבנש.

המון נרגש גודש את הסמטאות, וצבא של מאות ז'ילס, מלווים במתופפים ובתזמורות כלי נשיפה, יוצא לדרך. כעת מתנוססות לראשיהם מגבעות לבנות מרהיבות מעוטרת בזהב, שמהן מתנשא לגבהים ענן מופלא של מאות נוצות יען. בידיהם סלסילות נצרים עמוסות בתפוזי דם, המאותות על העתיד לבוא, כמו גם שבכות המתכת שבהן כוסו חלונות הראווה ופתחי הבתים.

כל ז'יל חמוש בכארבעים קילוגרמים תפוזים. את חלקם הוא נושא בסלסילת הנצרים, ואת השאר מספק לו נושא הכלים הצמוד ברגע ההתחמשת אוזלת. ההתחלה מתונה למדי, כשהז'ילס מגישים, תוך כדי מצעד, תפוזים לאנשים בקהל כבירה לבוא האביב, או משליכים אותם לעברם בעדינות.

על-פי הפרוטוקול, תפוז שהושלך לעברך אינך אמור להשליך בחזרה, מכיוון שהוא נחשב למתנה, אולם עד מהרה מתפתחים קרבות תפוזים סוערים כמיטב המסורת, כשהז'ילס מיידיים תפוזים בקהל ובצופים ממרפסות הבתים, שאינם נשארים חייבים ומטיחים בז'ילס הפוסעים במצעד מטר תפוזים משלהם. עשרות טונות של תפוזים מתעופפים כאן במהלך המצעד וההתלהבות מסכיב הולכת וגואה.

ובתוך כך, ממשיכים הז'ילס לצעוד בסך ולהסתחרר שוב ושוב כאחוזי טראנס כמעט בריקוד המסורתי, לקול הלמות התופים ותרועות תזמורת כלי הנשיפה המלוות אותם, נוקשים בקבקי העץ הכבדים בצעדים קבועים ומתואמים, כחיילים של קרנבל המדקדקים בכל משימה. כבר למעלה מחצי יממה שהם צועדים ורוקדים, ועדיין נראים נמרצים ונלהבים כאילו לא חלה עליהם מגבלת כוח סבל.

עם רדת הלילה, מגיע המצעד לתחנתו הסופית בכיכר המרכזית. הז'ילס ממשיכים בריקוד ועמם קהל עצום ומשולהב תחת אלפי זיקוקים המבעירים את שמי הלילה. בכך תם חלקו הרשמי של הקרנבל, אולם החגיגות נמשכות עמוק אל תוך הלילה. רק לקראת זריחה מתפזרים אחרוני החוגגים לביתם ושקט יורד על העיר. בקרוב יחלו כאן להיערך לקרנבל של השנה הבאה.

g@globes.co.il

לכל אלה חברו גם אירועים היסטוריים מקומיים: האגדה המקומית מספרת כי מקור הקרנבל במתכונתו הנוכחית החל בחגיגות שארגנה באזור מריה, מלכת ארצות השפלה, בשנת 1549, כדי לקבל את פני אחיה, הקיסר קרל החמישי, בשובו עטור ניצחונות מהקרבות.

בין היתר ארגנה המלכה תהלוכה של בני האינקה מאמריקה הדרומית. לבושם והנוצות שעטרו את ראשיהם הרשימו כל-כך את תושבי בנש עד שאימצו אותם לעצמם מאז כתלבושתו המסורתית של הז'יל. מטבעות הזהב שהושלכו לעבר הצופים באותה תהלוכה מלכותית הומרו לבצלים, שבהמשך, עם העלייה ברמת החיים במהלך המאה ה-18, הומרו בתפוזים המושלכים לעבר הקהל. לא רק המקומיים התרשמו עמוקות מאותו אירוע. אנשי בנש יודעים לצטט עד היום בגאווה את דברי הקיסר הנפגע, שהכריז כי אין מופלא יותר מהקרנבל של בנש.

עם תום הטקס נבנית העירייה, מתפזרים הז'ילס לסעודת הצהריים, ולהתארגנות למצעד הגדול שהוא שיאו של הקרנבל. אני מתבוננת בדאגה בשמיים המתקדרים. העננים הכבדים אינם מבשרים טובות. במקרה של גשם, כובעי נוצות היען המרהיבים שאמורים להיחבש במצעד יישארו מאופסנים. עלות הכנתו של כל כובע כזה היא כ-3,000 אירו, והם פשוט יקרים מכדי לסכנם.

וישורר מעל גבי מסכי ענק לקהל הרב שלא הצליח להירחק פנימה. בטקס הזה מחולקים אותות כבוד ומדליות לז'ילס ותיקים, על עשרות שנים של שירות בתפקיד. לא מעטים זוכים בעיטור לאחר חמישים ואף שישים שנים שבהן מילאו תפקיד זה.

הזכות לשאת בתפקיד הנכבד של הז'יל שמורה אך ורק לגברים ולנערים שנולדו בעיר ומתגוררים בה במהלך חמש השנים האחרונות לפחות, ואליה נלווים כללי התנהגות מוגדרים ונוקשים, שאותם יש למלא באדיקות לאורך היממה כולה: מעבר לאיסור לפסוע ולו צעד אחד ללא ליווי המתופף הצמוד, הם אינם מורשים לשבת, לאכול או להשתכר בפומבי. על-פי כמויות השמפניה הזורמות לאורך היום כולו, האחרונה היא כנראה המשימה הקשה מכולן.

שלושת ימי הקרנבל מהווים את שיאן של ההכנות הקדחתניות במהלך החודשים הרבים שקדמו להם, בהם גם מיני קרנבלים קטנים, הנערכים בימי ראשון בששת השבועות שלפני הקרנבל עצמו. גם בהם יש תלבושות ססגוניות, מסכות ואביזרים ראוותניים, שנועדו לחמם את האווירה לקראת הקרנבל. ואז, ארבעים יום לפני הפסחא, ניתן האות לפתיחת הקרנבל הגדול, בהילולה צוהלת וססגונית של ה-Shrove Sunday ("יום ראשון השמן"), ותושבי העיר גודשים את הסמטאות בתלבושות מרהיבות שנוקמו במסתרים במהלך החודשים האחרונים. על אף שרבות מהן יקרות מאוד, ניתן יהיה ללבשן שנית רק במיני-קרנבל המקדים הבא, ואז יארוזו יואפסנו בעליית הגג ולא יילבשו שוב לעולם.

מידע מעשי

מתי: בכל שנה, כארבעים יום לפני הפסחא. הקרנבל הקרוב יתקיים ב-9.2.2016, אתר הקרנבל: www.carnavaldebinche.be/home-eng.html
לינה: Binche נמצאת במרחק של כ-50 קילומטרים מבריסל. עצמה אינה עיר תיירותית, ולא תמצאו בה מלונות. מומלץ ללון ב-Mons הסמוכה, שבה מרכז עתיק יפהפה. אנו התארחנו ב-Hôtel Saint James - מלון נעים, פשוט למדי ולא יקר (החל ב-83 אירו) עם ארוחת בוקר מענגת במיוחד. www.hotelstjames.be
איך מגיעים: כחמישים דקות מנמל התעופה של בריסל ברכב (מומלץ) או ברכבת. טיסה - החל ב-230 דולרים (בריסל איירליינס) www.brusselsairlines.com
לא להחמיץ באזור: מערות הנטיפים Caves of Han, מהמרהיבות מסוגן בתבל, מצויות במרחק של כשעה נסיעה, ולא הרחק מהן העיר העתיקה היפהפייה Dinant. למידע נוסף: www.opt.be

אלוהים גר בבנש

הקרנבל של Binche מוזכר לראשונה בכתובים במסמך משנת 1394, עת הכנסייה הקתולית העלימה עין ממעט הוללות לקראת ימי הצום. עם זאת, ברור למדי שכמרבית הקרנבלים, גם הקרנבל הזה הוא גלגול של מסורת עתיקה בהרבה, ששורשיה בפולחנים פגאניים ובשמאניזם. על-פי אמונה עתיקת יומין, כשהם רוקעים בקרקע בקבקי העץ שלהם, הופכים הז'יל את האדמה לפורייה לקראת בוא האביב, ואילו הפעמונים סביב מותניהם מייצגים את השמש ונועדו על-פי האמונה לגרש רוחות רעות שעומדות בפניו של קציר פורה. כמו רבים מהקרנבלים בעולם הנוצרי, גם כאן ישו הוכנס לתמונה בשלב מאוחר יותר, והקרנבל נחגג ארבעים יום לפני הפסחא, ימים ספורים לפני הכניסה לשבועות הארוכים של צום הלנט המקדים את החג. בתקופה זו יש להתנזר מבשר ומשאר תענוגות (ומכאן הפירוש המקובל למילה "קרנבל": "פרידה מהבשר"), כהזדהות עם סבלו של ישו.